



1957 m. liepos 27 d. Šakių r. (dabar – Šakių r. sav.) Elizavos k. gyventojų Jono Račiūno namuose KGB Šakių r. skyriaus ir rajono milicijos darbuotojų grupė vykdė karinę čekistų operaciją, kurios metu žuvo paskutinis Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizanas Justinas Balčius-Plutonas.



Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Vasario 16-osios tėvūnijos partizanas Justinas Balčius-Plutonas (iš kairės) su bendražygiu. Iš Genocido aukų muziejaus fondų



Tipinis atminimo ženklas 1957 m. liepos 27 d. Elizavos kaime buvusioje J. Račiūno sodyboje žuvusiam paskutiniam Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizanui J. Balčiui-Plutonui atminti. Ženklo atidengimo iškilnių vaizdas. Šakių r. Gelgaudiškio sen. Elizavos k. Aut. dizaineris R. Navickas. Atidengtas 2008 m. rugsėjo 14 d. A. Staugaičio nuotr., 2008 m.



JUSTINAS BALČIUS- PLUTONAS

1931 11 22–1957 07 27

Justinas Balčius gimė 1931 m. lapkričio 22 d. Šakių aps. Gelgaudiškio vls. Mozūriškių k. Mokėsi Gelgaudiškio vidurinėje mokykloje. Dar joje besimokydamas priklausė pagrindinei moksleivių organizacijai. Didelę įtaką Justinui darė motinos brolis, Lietuvos kariuomenės kapitonas Jonas Balčius – didelis eruditas ir patriotas, tarnavęs ulonų pulke Alytuje. Prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai jis tarnavo Pabradėje, iš kurios su kitais buvo išvežtas į Červenę (Baltarusija). Vokiečių lėktuvų anskrydžio metu jam pasisekė pabėgti, bet per antrąją sovietų okupaciją kalėjimo neišvengė.

Nuo 1947 m. J. Balčius partizanams pranešdavo apie kaime pasirodžiusius stribus arba sovietų įgulos kareivius. Pradėtas persekioti stribų, kai dviese su draugu iš Valenčiūnų rinkimų budėtojo atėmė šautuvą ir išnešė balsadėžę. Suimtas, kai neištvėręs kankinimų draugas pasakė, kad tai padarė su J. Balčiumi. Patyrė tardytojų žiaurumą: buvo kankintas ir išvežtas gydyti į Zyplių ligoninę, esančią šalia Lukšių miestelio. Tik rūpestingos motinos prižiūrimas, jis pradėjo kalbėti ir vaikščioti.

J. Balčiaus motina buvo kilusi iš pasiturimos šeimos (tėvai valdė 27 ha žemės), todėl šeimos neaplenkė 1949 m. kovo 25 d. trėmimai. J. Balčius sugebėjo tremties išvengti ir tapo Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Vasario 16-osios tėvūnijos partizanais.

Aktyvi partizaninė kova jau baigėsi. Netekęs kovos draugų, J. Balčius ilgesnį laiką slapstėsi Šakių r. Elizavos kaime J. Račiūno sodyboje. Išduotas 1957 m. liepos 27 d. buvo apsuptas KGB Šakių r. skyriaus ir rajono milicijos darbuotojų grupės ir, nenorėdamas gyvas patekti priešui, nusišovė.

Kagėbistai „Didžiojo spalio“ kolūkio vairuotojui Antanui Martinkevičiui įsakė nuvežti partizano palaikus į Šakius. Žuvusiojo palaikai buvo numesti Šakių r. milicijos kieme. Naktį milicijos sunkvežimiu Švapukas (taip jį vadino J. Balčiaus motina Natalija Balčiūtė, kuri neprisiminė tikrojo jo vardo. Anot jos, Švapukas su jos sūnumi kartu augo, vienas kitą gerai pažinojo) nuvežė J. Balčiaus palaikus į Šakių r. Šakių apyl. senąsias Plieniškių k. kapinaites prie Batiškių miško ir ten užkasė.

Po J. Balčiaus-Plutono žūties praėjus 3 mėnesiams, iš tremties grįžo motina. Ji slapta pradėjo ieškoti sūnaus užkasimo vietos. Ją motinai parodė tas pats Švapukas. Štai ką ji pasakojo 1995 m.: „Kai mane nuvežė ir parodė tą vietą, ten jau buvo beveik miškas, tik prie vieno medžio dar buvo kopyltstulpis ir toliau senas medinis kryžius. Sūnaus kapas buvo visiškai netoli tokio prasto keliuko, kuris ėjo nuo visai netoli esančio Šakių plento. Kapas – tai sukasta smėlio vieta. Aš jį slapčia lankiau keletą kartų. Kartą radau kažkokią olą. Įkišusi ranką kažką užčiuopiau, labai išsigandau, vos nualpau ir po to kurį laiką nėjau. Kai nuėjau ten, jau nei olos, nei kapo nebuvo, nes 1978 m. buvo kasamas smėlis ir vežamas Šakiai–Kiduliai plentui remontuoti. Ten turbūt ir jo kaulelius išbarstė.“

1999 m. spalio 4 d. J. Balčiui pripažintas kario savanorio statusas (po mirties).

J. Balčiaus-Plutono motina N. Balčiūtė mirė 2001 m. vasario 2 d. Palaidota Šakių r. Gelgaudiškio mstl. kapinėse prie artimųjų. 2008 m. J. Balčiaus-Plutono žuvimo vietoje atidengtas tipinis atminimo ženklas.